

Artikel uit het bulletin van de
Antwerpse Vereniging voor Bouwhistorie en Geschiedenis*

(*vzw opgericht in 1963, tot juni 2007 Antwerpse Vereniging voor Bodem en Grotonderzoek)

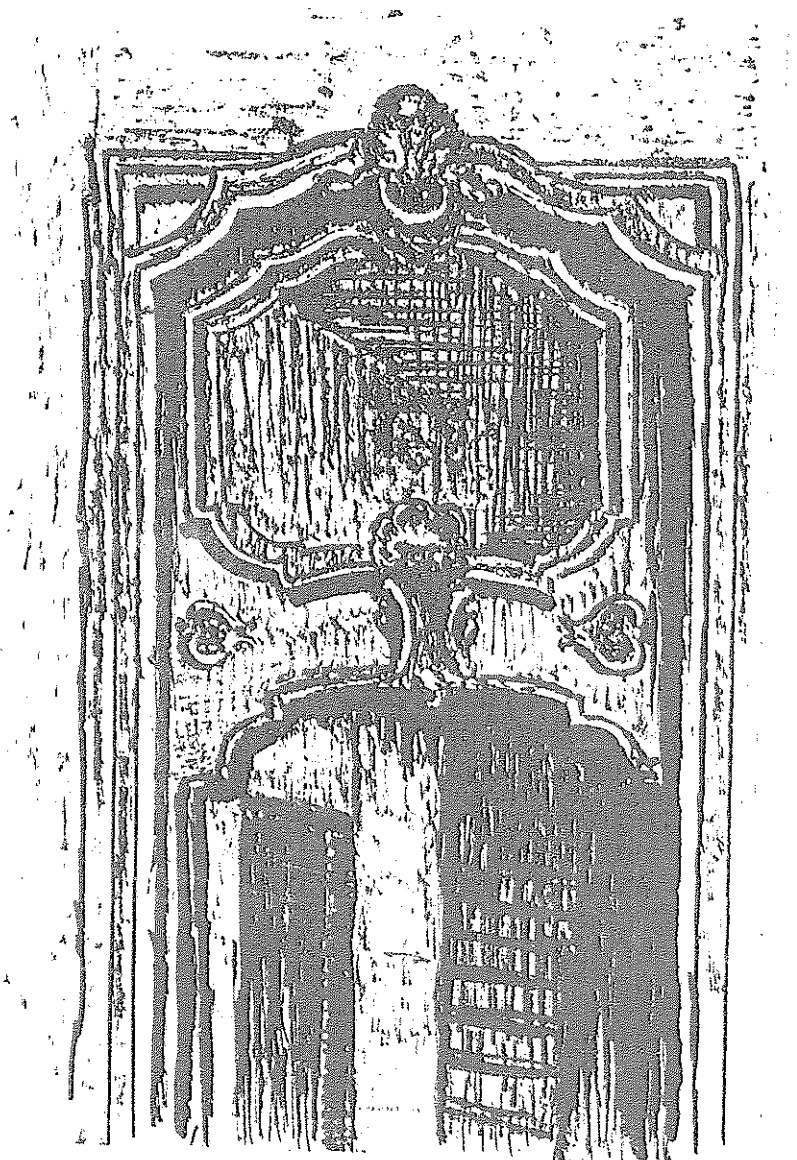
Blommaert, V., 'Informatie over beschilderde baksteengevels in de 16de-17de eeuw', *Bulletin van de Antwerpse vereniging voor bodem- en grotonderzoek*, 1979/6, 12–13.

Download van: <http://www.avbg.be/bulletin.html>
Contact: <http://www.avbg.be/contact.html>

© 2008-2009 Tim Bisschops & Antwerpse Vereniging voor Bouwhistorie en Geschiedenis vzw. Tekst en afbeeldingen strikt voor persoonlijk gebruik. Publiek of commercieel gebruik enkel mits schriftelijke toestemming van het bestuur van de AVBG.

antwerpse vereniging voor
bodem - en grotonderzoek.

BULLETTIN nr 6

maandelijkse uitgave
jaargang 1979

Informatie over beschilderde bakstenen gevels in de 16de - 17de eeuw .

Beschildering in het geheel en- of deelsgewijze, op de bakstenen gevels komt voor in Nederland en België. Wij ontdekken ze onder later bepleisterde gevels, dus komt de beschildering voor, reeds vóór 1700 (intrede van gips-loodwitbepleistering).

Ook in de 19e eeuw beschilderde men bakstenen gevels wegens ontevredenheid over het uitzicht van de handvorm- en veldovensteen. In de 20e eeuw heeft men zelfs nog bij nieuwbouw mooie klampsteengevels "bezet" met kalk- en zandlagen en pleister-kalk finer voor beschildering (bij ons thuis is dat gebeurd in 1920, nieuwbouw. Op 50 j. tijd slechts 2 beurten olie verf gehad, een tijdlang verwaarloosd en tóch bleef de bezetting gaaf!!) (maar 't was een oostgevel)

Beschildering van baksteen in de 16e eeuw beperkt zich tot enkele gevallen. De zand- en baksteencombinatie was te fijn verzorgd om een "bijwerking" te noodzaken.

Wat is de reden van beschildering ? Hypothesen :

- a) tijdens troebelen van 1566 en 1578, alsmede branden, werd schade aan de gebouwen toegebracht, zeker aan de zwakke bakstenen. Herstelling, bijwerken, overschilderen met dunne laag, intekenen der voegen, bijtekenen van verdwenen hardsteendeeltjes. Esthetische overwegingen.
- b) Het is geweten dat in de 16e en 17e eeuw meermaals epidemieën uitbraken. Bevelen werden uitgevaardigd om alle wanden in de buurt van de ziekenhaard met kalk te bestrijken om kiemen te doden. In kerken en kapellen (in zulke perioden van vliegende ziekte druk bezocht) was het een eerste vereiste. Zelfs werden muurversieringen niet ontzien !! Hygiënische maatregel.
- c) bij verbouwingen werd het steenverband onregelmatig, bijgevolg overschilderde men het geheel, in de stad doorgaans in wit, op de heldere "buitens" in oker of bruinrood. Dit vooral tot + 1700. Daarna werd de klassieke kalk-loodwit bepleistering in dunne laag (3-5 mm) toegepast. Esthetische maatregel.
- d) in de 19e eeuw dacht men er goed aan te doen oude gevels op te frissen met een degelijke laag standverf (lijnolie, houtolie) waardoor men tevens ten onrechte meende een hoger waterdichtheid van de muren te bereiken. Ook de geteerde plint in de stad en op den buiten onderlijnt dit. Technische maatregel.
- e) binnenkoeren in de stad kregen niet veel zon. Bijgevolg moest men door weerkaatsing het licht dieper in de koer brengen. Kalkwitsel diende daar uitstekend toe, met dubbele functie : hechtend en ont-smettend. Praktische maatregel.

Dat men schildering zou aangebracht hebben voor de waterdichtheid van baksteenmuren, valt te betwijfelen. Technici (ook uit de

vroeger jaren) leerden uit ervaring dat de poreuze baksteen, gemetst met kalk-zandmortel, eveneens poreus, geen slagregen dieper toelaat dan 1/2 cm wegens de minuskule luchtbelllen in de poriën van het materiaal aanwezig. Dekt men de buitenzijde af, dan kruipt de condensatie aan de binnenzijde langzaam tot verzadiging in de muur, om er niet meer uit te kunnen. Cfr. achterzijde van cementbezettingen, binnenkant van 18e eeuwse gesloten kamers achter bepleisterde, met loodwit bestreken gevels.

Beschildering van huizen op het platteland werden uitgevoerd als insektenwering (teerplint en witkalk) Het "blauwsel" in de witkalk gaf er helderheid aan, maar ervaring leerde dat blauw op zichzelf insektenwerend is. Maar dit hoort dan meer bij de studie van kleurwerking in de psychologie.

V. BLOMMAERT.